

Psychologie jako věda, její základné disciplíny a funkce

věda o lidském prožívání a
chování

-
- Krátké dějiny psychologie
 - Systém psychologických věd
 - Metody psychologie

Historie

- ❑ Psychologie vznikla koncem 19. století založením 1. psychologické laboratoře na univerzitě v Lipsku
- ❑ Období experimentální psychologie
- ❑ Tvarová (celostní) psychologie (gestaltizmus)
- ❑ Behaviorizmus
- ❑ Psychoanalýza (hlubinná psychologie)

Tvarová psychologie

- Princip podobnosti –
tendence seskupovat
podobné prvky do
celku

**OXXXXXXXXXX
XOXXXXXXXXXX
XXOXXXXXXXXXX
XXXOXXXXXXXXXX
XXXXOXXXXXXXXXX
XXXXXOXXXXXXXXXX
XXXXXXOXXXXXXXXXX
XXXXXXXOXXXXX
XXXXXXXXOXXX
XXXXXXXXXXOXX
XXXXXXXXXXOX
XXXXXXXXXXOX**

Tvarová psychologie

□ Princip blízkosti

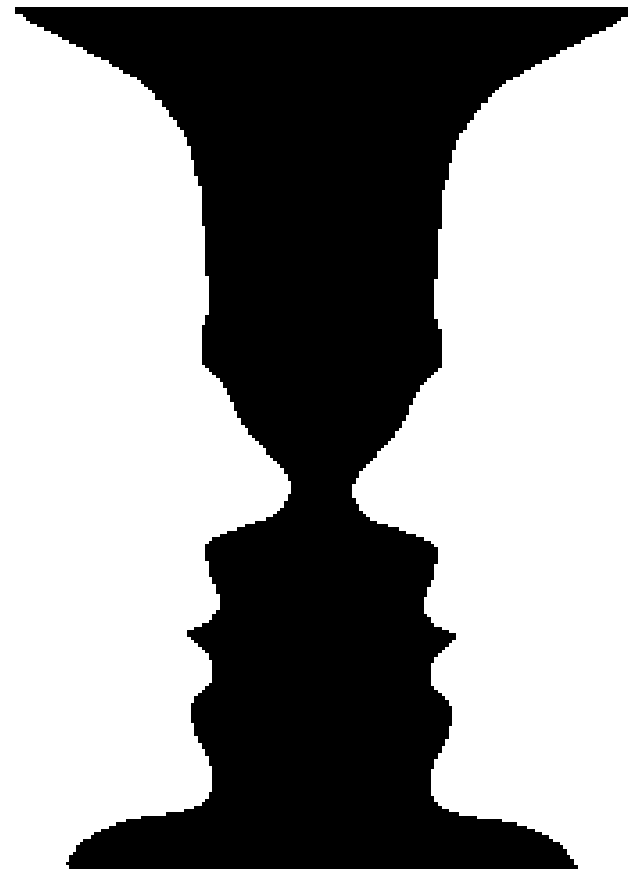
Tvarová psychologie

- Princip uzavřenosti-
orámované plochy
jsou spíše chápány
jako figury

[][][]

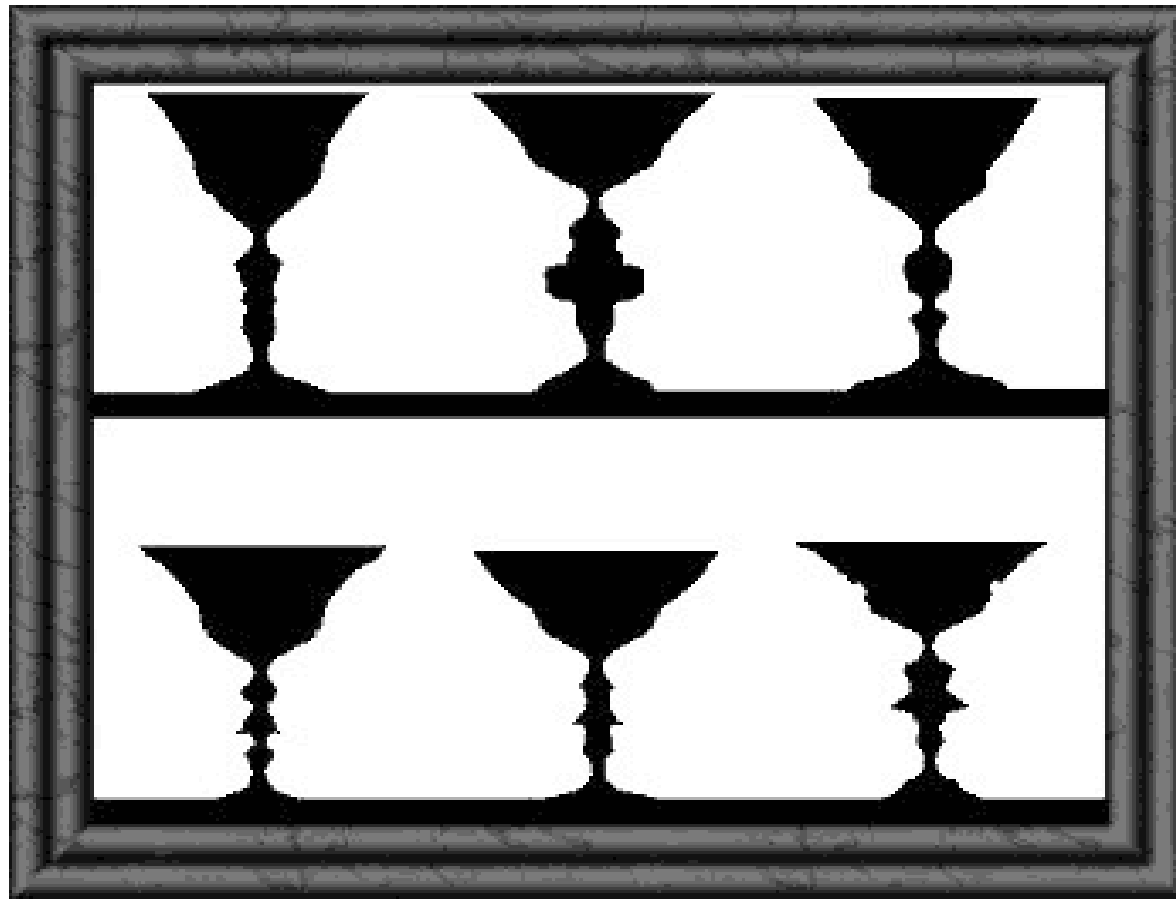
Tvarová psychologie

- Vztah figura-pozadí
- Rubinův pohár

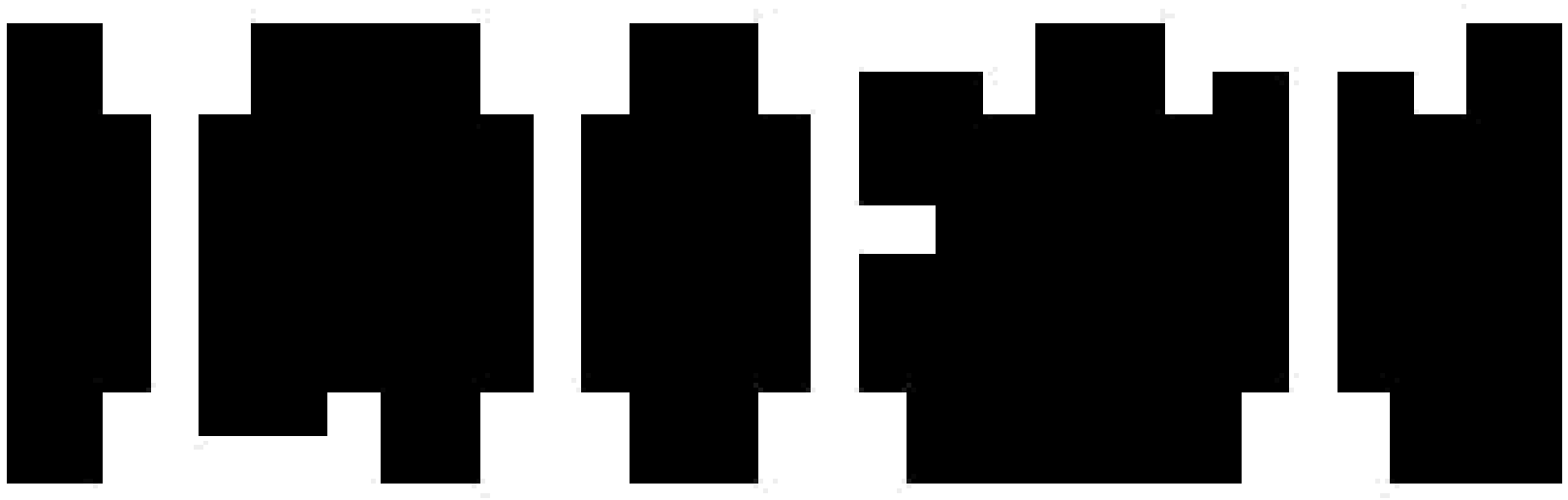
Vidíte 12 tváří nebo 6 číší?

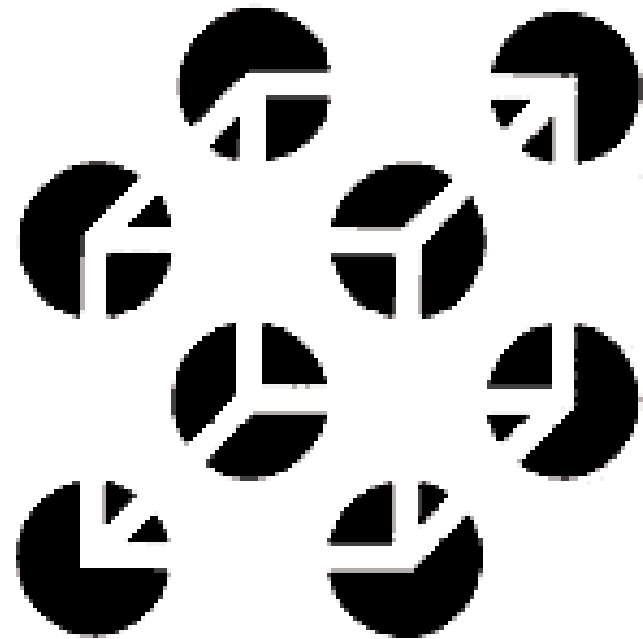
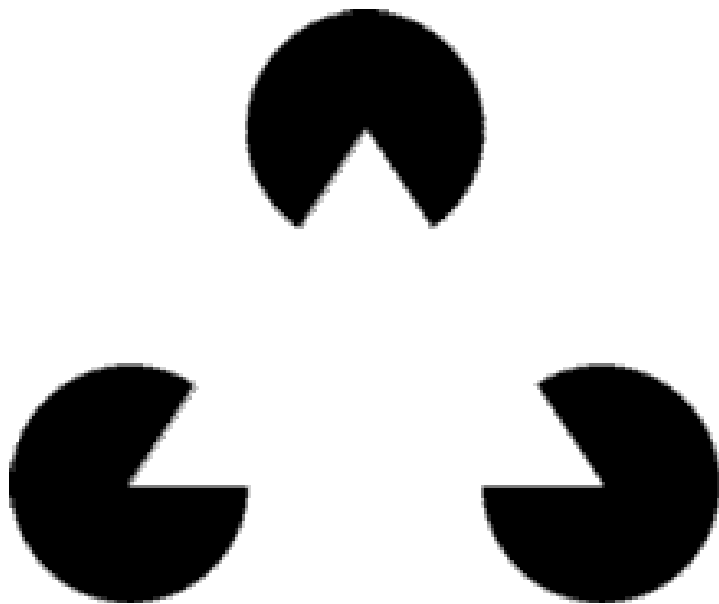
Toto je hlava indiána, ... , a nebo že by
eskymák ze zadu?

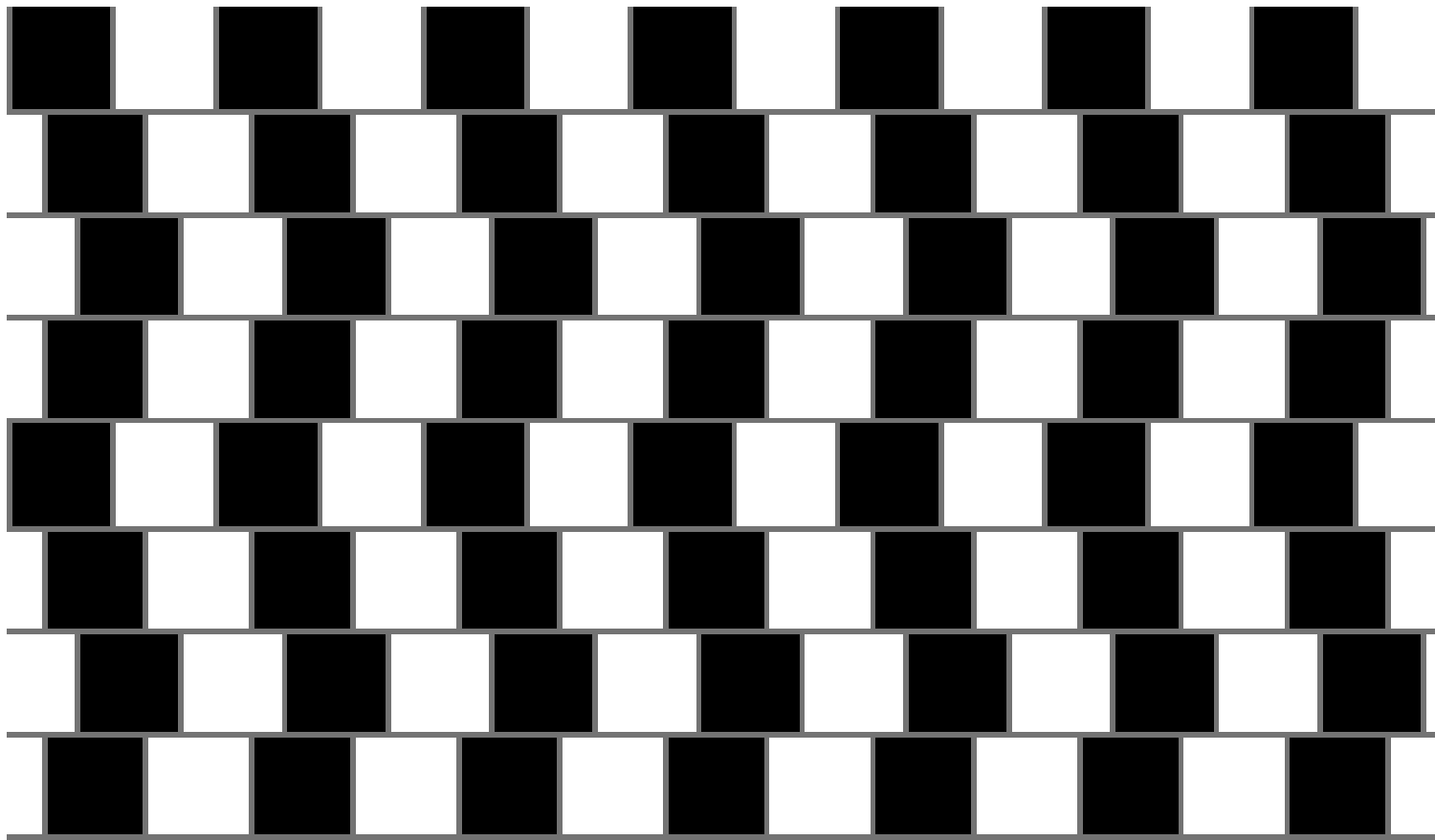
Na první pohled černé objekty, mezi
kterými je však napsáno slovo LIFT

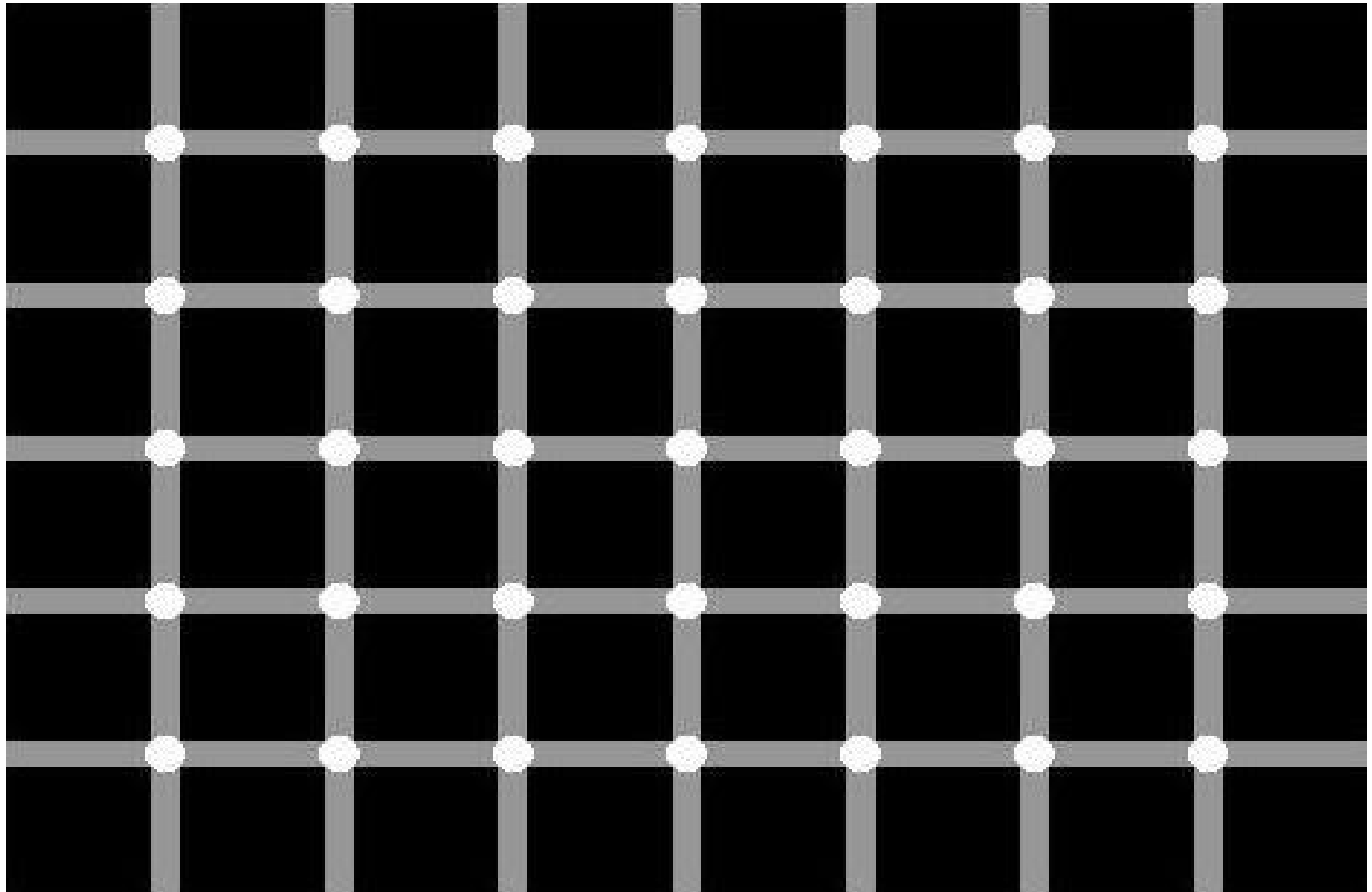
Iluze tvaru

Všechny čáry jsou stejně vysoké,
rovnoběžné a vodorovné

Nezdá se vám náhodou, že ty bílé kruhy
blikají?

Behaviorizmus

- Psychologie se omezuje pouze na vnější projevy
- Mění se z vědy o prožívání na vědu o chování
- I.P.Pavlov
- J.B.Watson
- B.F.Skinner

I.P.Pavlov

- Podmíněný reflex
- Pokusy se psy
- Potrava-slintání / zvonek-slintání

J.B. Watson

- krysy, opice, mořské racky
- Little Albert – napodmiňovaný strach z krysy, později generalizovaný na zajíce, kožich...tedy na podobné podněty

B.F. Skinner

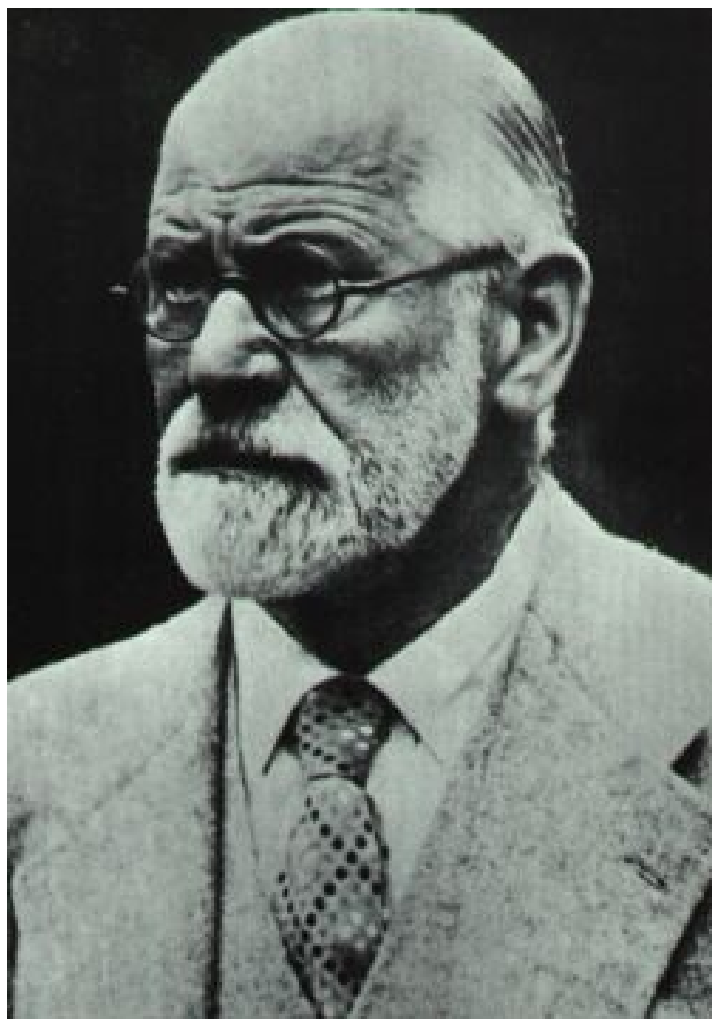
- operantní podmiňování
- chování se skládá z prvků-operantů
- operanty zpevňuje
- pozitivní zpevnění – odměna
- negativní zpevnění – odstranění rušivého podnětu
- Skinnerův box

Sigmund Freud

▣ Příbor na Moravě

Fotografie z roku 1930, skice od Salvatora Daliho

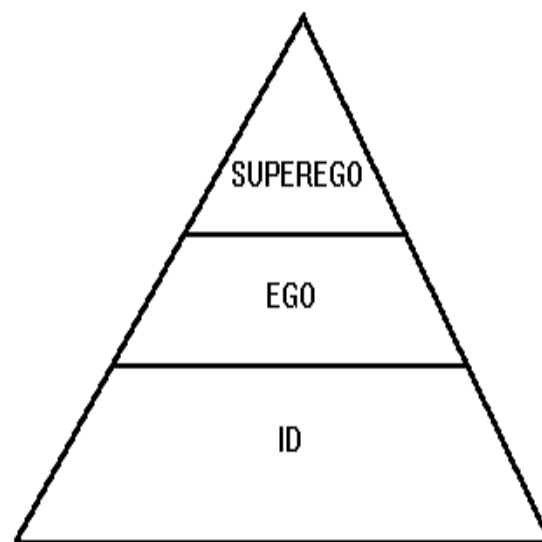

Psychoanalýza

- věda o nevědomých procesech, které podstatným způsobem ovlivňují chování osoby
- Hlavní body Freudovy teorie
 1. fyziologický determinismus
 2. sexuální povaha duševní energie
 3. nevědomí

Struktura osobnosti

- ❑ Superego: obsahuje omezení, zákazy a chválu – ukládané rodiči a dospělými v dětství a později zvnitřněny. Snaha o dokonalost.
- ❑ Ego: princip reality, racionální.
- ❑ Id: je iracionální a řídí se principem slasti.

Vývoj osobnosti

- Orální stádium
- Anální stádium
- Falické stádium
- Období latence
- Genitální stádium

Další psychologické proudy

- Analytická psychologie
- Humanistická psychologie
- Individuální psychologie
- Fenomenologie a existencialismus
- Holistická teorie
- Logoterapie

System psychologických věd

- A. základní psychologické vědy (teoretické)
- B. speciální psychologické vědy (konkrétní obory lidské činnosti)
- C. užité (aplikované) psychologické vědy

Základní psychologické disciplíny

Zahrnují nejobecnější psychologické jevy a skutečnosti:

- ❑ Obecná psychologie
- ❑ Dějiny psychologie
- ❑ Psychologická metodologie
- ❑ Kognitivní psychologie
- ❑ Sociální psychologie
- ❑ Vývojová psychologie
- ❑ Psychologie osobnosti
- ❑ Psychopatologie

Speciální psychologické disciplíny

Uplatňování psychologických zákonitostí v určitých vymezených oblastech společenské praxe:

- ❑ Psycholingvistika
- ❑ Zoopsychologie
- ❑ Psychofyzika
- ❑ Biopsychologie
- ❑ Psychofyzologie
- ❑ Farmakopsychologie
- ❑ Diferenciální psychologie
- ❑ Psychometrie

Aplikované psychologické disciplíny

- Pedagogická psychologie
- Psychologie práce
- Inženýrská psychologie
- Poradenská psychologie
- Klinická psychologie
- Forenzní (soudní) psychologie
-

Všeobecné psychologické metody

- Pozorování
- Experiment
- Rozhovor
- Dotazník

Osobnost člověka

- $R = f(S, O)$
- Osobnost je chápána jako celek dispozic , které spolu se situací determinují obsah a průběh psychických procesů.
- $S \rightarrow O \rightarrow R$
- Situace působí na jedince a ten na toto působení určitým způsobem reaguje, přičemž reakce různých jedinců na tutéž situaci jsou různé.

Osobnost je hypotetický konstrukt

- existující fenomén, jenž ovšem není plně pozorovatelný, je však odvozován z toho, co je pozorováno

Struktura osobnosti:

- a) schopnosti : dispozice k mentálnímu výkonu
- b) postoje: dispozice k hodnocení
- c) motivy: dispozice k energetizaci jednání
- d) temperament: dispozice ke vzrušivosti

Schopnosti

- předpoklady pro výkon v určité činnosti

Míra schopností se dá rozdělit do 3 základných skupin:

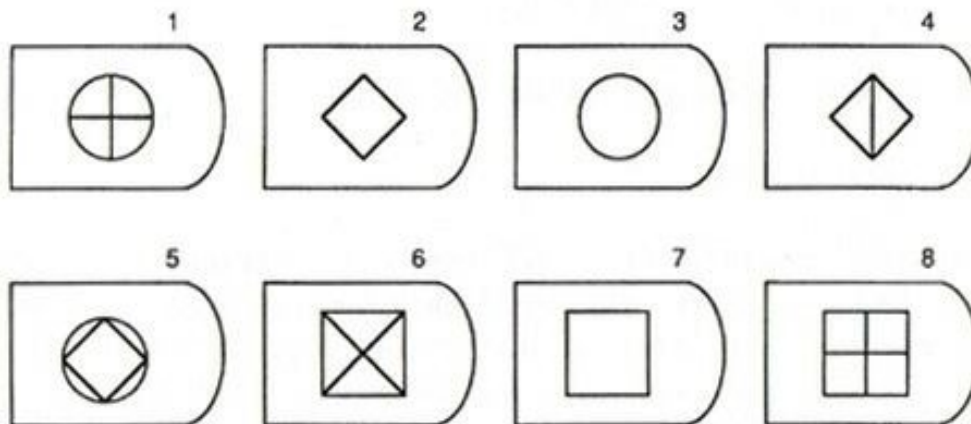
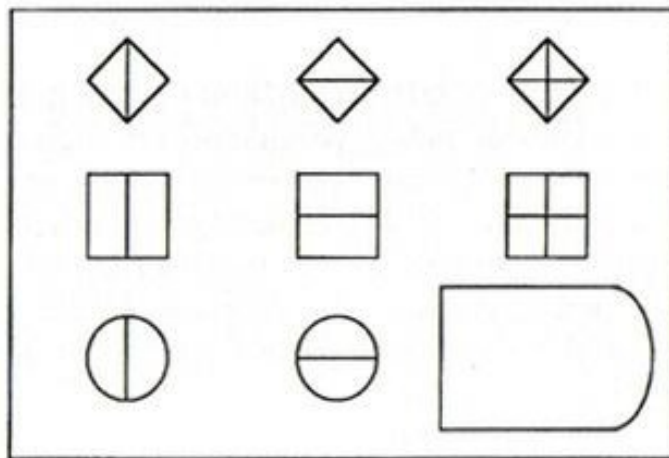
- NADÁNÍ
- TALENT
- GENIALITA

Schopnosti - intelligence

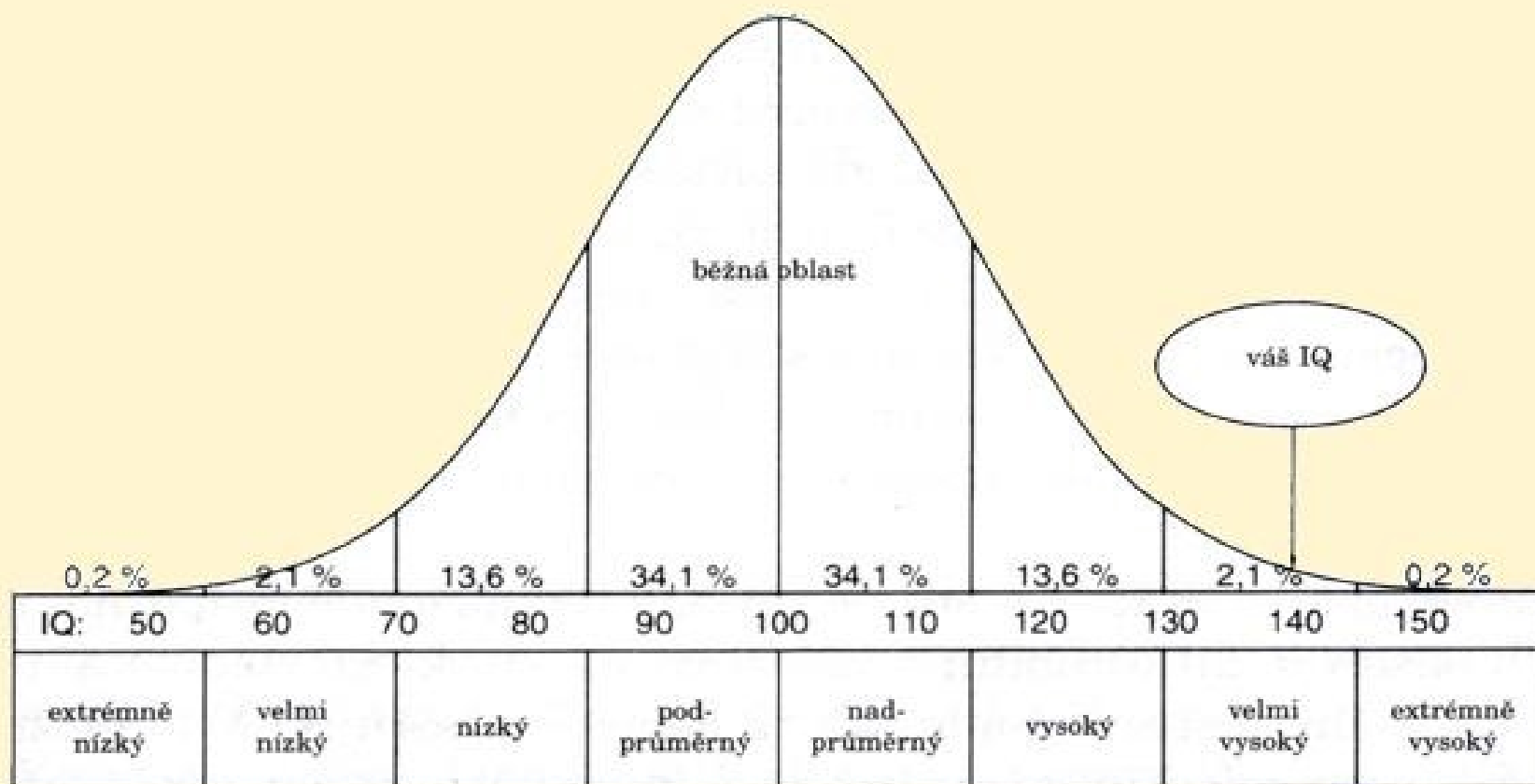
intelligence je mentální výkon člověka

- 1. teoretická resp. abstraktní intelligence
- 2. praktická resp. konkrétní intelligence
- 3. sociální intelligence

Testování inteligence

Intelligenční kvocient - IQ

Tabulka IQ

IQ	Stupeň inteligence		% lidí
0 – 25	idiotie (jedinci, kteří jsou v dospělém věku na úrovni asi 3 roků)	ústavy sociální péče	0,1 %
26 – 50	imbecilita (odpovídá v dospělém věku rozumové úrovni asi 6 roků)	ústavy sociální péče	0,5%
51 – 70	debilita (odpovídá v dospělém věku rozumové úrovni asi 12 roků)	zvláštní školy	1,9%
71 – 80	duševní pomalost (slaboduchost), subnormální inteligence		5%
81 – 90	podprůměrná inteligence		14%
91 – 110	průměrná inteligence		48%
111 – 120	lehce nadprůměrná		18%
121 – 130	značně nadprůměrná		18%
131 – 140	vysoká		11%
140 a výš	„genialita“		1,5%

Postoje

- vyjadřuje hodnocení objektu člověkem
- od extrémně kladného po extrémně negativní

Motivy

- určují směr a intenzitu chování osobnosti
 - vyjadřují psychologické příčiny či důvody lidského chování
1. biogenní či fyziologické (motivy vyjadřující biologické potřeby organismu, jako je třeba potřeba potravy, pohybu, odpočinku, atd.)
 2. sociogenní či psychogenní motivy (vyjadřují potřeby člověka jako sociální bytosti, např. potřeba výkonu, opory, kompetence atd.)

Temperament

- souhrn vlastností organismu, určujících dynamiku celého prožívání a chování osobnosti
- tempo průběhu a střídání psychických procesů, stavů, činností a jednání a jejich intenzitu

Temperamentová typologie

- Hypokratova humorální typologie
- Kretschmerova konstituční typologie
- Sheldonova typologie
- Eysenckova typologie
- Jungova typologie

Hypokratova humorální typologie

- rozlišuje čtyři druhy tělesných šťáv : krev (haima), hlen (flegma), žluč(cholé) a žluč černou (melania cholé)
- 4 temperamenty: sangvinik
cholerik
melancholik
flegmatik

Sangvinik

- nestálí, živý, značně pohyblivý
- snadno u něho vznikají a rychle se střídají ne příliš hluboké city
- jeho city nejsou trvalé
- + miluje společnost, je citový a okázalý
- + nachází v životě spoustu vzrušení
- + jeho charisma a překypující osobnost přitahuje lidi
- + chce vše vědět a tajemství u něj vyvolává šílenství
- - nic nedotáhne do konce
- - je egocentrický
- - neumí naslouchat

Flegmatik

- pomalý, klidný
- pomalu vznikající slabé citové reakce, navenek málo výrazné
- jeho city jsou stálé
- + má rád přátele, ale je šťastný i o samotě
- + ke všemu přistupuje klidně
- + je spolehlivý a vytrvalý
- + působí jako zprostředkovatel a řešitel problémů
- - neumí se nadchnout
- - nemá rád změny
- - nedává najevo svoje city

Cholerik

- ❑ výbušný, dráždivý až vzteklý
- ❑ vznikají u něho náhlé, silné emocionální reakce
- ❑ těžko se umí ovládat
- ❑ + dosahuje svých cílů, je cílevědomý
- ❑ + má silnou vůli, rozhodnost, problémy řeší rychle
- ❑ + miluje boj a konkurenci
- ❑ - vždy prosazuje svojí pravdu
- ❑ - musí vždy vítězit
- ❑ - chová se nadřazeně
- ❑ - netoleruje slabosti

Melancholik

- sklíčený, těžko prožívá i menší nesnáze
- city u něho vznikají pomalu, ale bývají trvalé
- + je nenáročný a tichý, má rád samotu
- + je vážný, stanovuje si dlouhodobé cíle
- + sklon ke genialitě a vysoký intelekt
- + životě hledá řád a je perfekcionista
- - snadno podléhá depresi
- - snadno se uráží
- - má nízké sebevědomí
- - je váhavý

Morfologický pohled na temperament

Ernst Kretschmer

Typologie vychází ze souvislosti mezi znaky utváření těla a psychickými vlastnostmi

- pyknický typ - cyklothymní typ
- leptosomní či astenický typ - schizothymní typ
- atletický typ - viskózní typ

Pyknický typ - cyklothym

Charakteristika

Stavba těla – pyknik

- sklon k tloušťce
- masivní krátký krk
- krátké horní a dolní končetiny
- podsaditý, obtloustlý

Charakter- cyklothym

- realista
- společensky založené osoby
- milují požitek a pohodlí
- žijí realisticky
- sklon k maniodepresivní psychóze

Leptosomní, astenický typ

BE AFRAID BE VERY AFRAID

Charakteristika

Stavba těla –astenik

- hubenost
- dlouhé ruce a nohy
- slabost
- subtilnost
- úzká ramena

Charakter - schizothym

- idealista
- záhadná a složitá povaha
- uzavřenost, vážnost, plachost
- podivínské osoby
- intenzivní vnitřní život
- sklon ke schizofrenii

Atletický typ – viskózní typ

Charakteristika

Stavba těla – atletik

- široké ramena
- plastická muskulatura
- hrubý, kostnatý obličej

Charakter – viskózní typ

- klidný, pomalý až těžkopádný
- převážně flegmatictí
- analytický
- pedantní
- sklon k epilepsii

Typologie W.H.Sheldon

- vycházel z fotografií těl zepředu, zezadu a ze stran
- 3 typy stavby těla : endomorf
mezomorf
ektomorf
- 3 typy charakteru : viscerotonie
somatotonie
cerebrotonie

Eysenckova typologie

- dimenze introverze – extroverze
- neuroticizmus

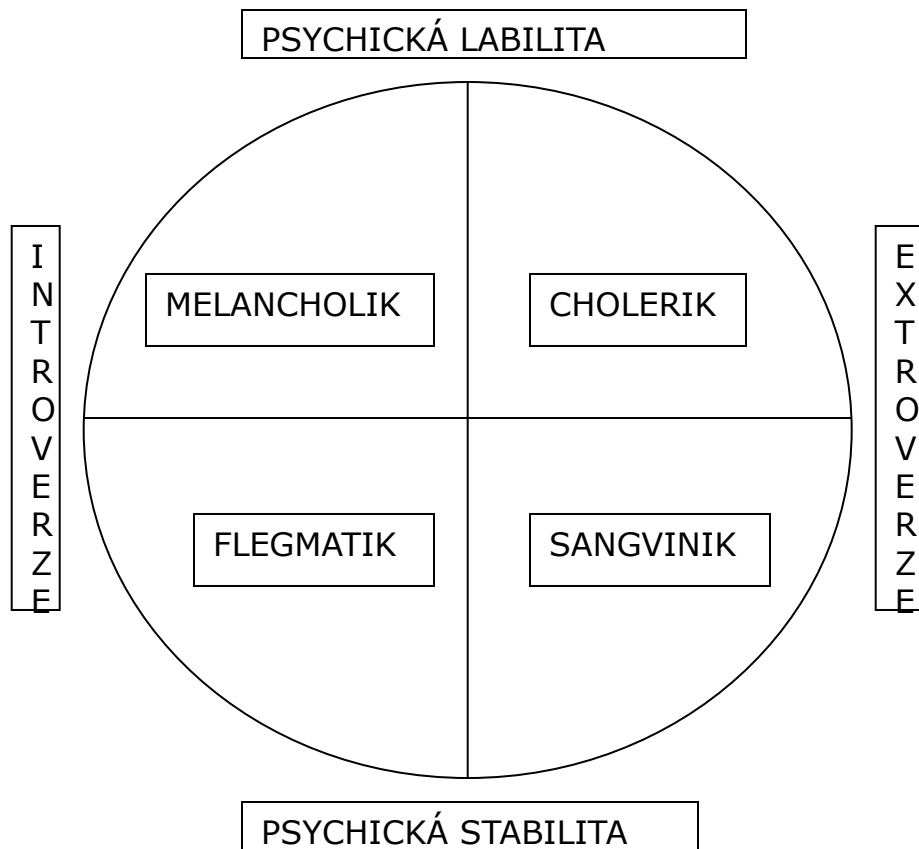
Extrovert

- družný
- mnoho přátel
- jedná impulsivně
- bezstarostný, lehkomyšlný
- optimistický, veselý
- závislost na okolí

Introvert

- klidný, zdrženlivý
- vůči lidem rezervovaný
- vše důkladně plánuje
- dává přednost samotě
- navenek pasivní
- bohatý vnitřní život

Eysenck

ĎAKUJEM ZA
POZORNOST

